

Mottagare Socialdepartementet
Dnr: S2021/07629

Remissyttrande Från delar till helhet SOU 2021:93 - Delbetänkande av samsjuklighetsutredningen

Sammanfattning

Region Norrbotten ställer sig överlag positiv till samsjuklighetsutredningens intentioner och förslag. Det är mycket glädjande att utredningen genomgående har utgått från ett patient- och medborgarperspektiv med tydlig involvering av patienter, brukare och vårdpersonal genom hela processen.

Förtydliganden behövs framförallt inom områdena samordnad vård- och stödverksamhet, hur den välbehövliga ambitionshöjningen ska finansieras samt hur reglering ska ske för ändrat huvudmannaskap. Region Norrbotten vill särskilt betona vikten av att staten bidrar till att skapa rimliga förutsättningar och ekonomisk kompensation som möjliggör god vård och behandling för målgruppen även i glest befolkade områden med lågt skattetryck och långa avstånd.

Region Norrbottens synpunkter

Region Norrbotten ställer sig överlag positiv till de tio grundpelarna i utredningen. Regionen har valt att kommentera utredningens förslag utifrån kapitelrubrikerna i delbetänkandet.

Förändrad styrning som involverar målgruppen

Region Norrbotten ser det som mycket positivt att utredningen genomgående har utgått ifrån ett patient- och medborgarperspektiv med tydlig involvering av patienter, brukare och vårdpersonal. Att målbilderna ligger till grund för utarbetade förslag ökar förutsättningarna för en mer samordnad, behovsanpassad och personcentrerad vård och behandling utifrån målgruppens behov. Utredningens ambitioner och arbetssätt ligger i linje med omställningen till en nära vård.

Mer renodlat ansvar för skadligt bruk och beroende för huvudmännen

Att begreppet skadligt bruk och beroende ska användas i både hälso- och sjukvårds- och socialtjänstlagstiftningen tillstyrker Region Norrbotten. Det bidrar bland annat till att minska stigmatiseringen för en redan utsatt målgrupp. Att regionernas hälso- och sjukvård ska ansvara för all behandling av skadligt bruk och beroende förväntas skapa samordningsvinster, bidra till en jämlik vård och höja den medicinska kvaliteten. Att vården ska samordnas med vården av andra psykiatriska tillstånd anser regionen också som positivt.

Region Norrbotten välkomnar att skadligt bruk och beroende jämställs med andra diagnoser. Region Norrbotten anser dock att företagshälsovårdens ansvar behöver förtydligas.

Att utredningen tydliggör ansvarsförhållandena för regionernas hälso- och sjukvård respektive socialtjänstens ansvar välkomnas. Att socialtjänsten föreslås få ett mer renodlat ansvar för förebyggande arbete, sociala stödinsatser, stöd till anhöriga och insatser för att barn och unga ska växa upp under goda och trygga förhållanden fyra huvudsakliga skapar bättre förutsättningar att fokusera på uppdraget. Att förflytta gränser och ansvarsförhållanden skapar emellertid alltid en ny gränsdragning mellan parternas ansvarsområden.

Att utredningen kommer med ett förtydligande att HVB fortsatt är en socialtjänstinsats men att regionernas ansvar för hälso- och sjukvård tydliggörs kan betraktas som ett misslyckande för regionerna att leva upp till sitt åtagande. Regionerna har sedan tidigare ansvar för hälso- och sjukvårdsinsatser i HVB men har av olika anledningar inte fullgjort sitt ansvar. Konstaterade brister har föranlett utredningen att förtydliga ansvaret genom reglering i hälso- och sjukvårdslagen. Om och när regionerna tar ansvar för hälso- och sjukvårdsinsatser i HVB skapas bättre förutsättningar för ökad patientsäkerhet, kontinuitet i behandling, kvalitetssäkring och bättre uppföljning. Om regionerna ska kunna fullgöra sitt uppdrag behöver de vara mer delaktiga i planering, upphandling etc i samverkan med kommunerna. Ett observandum i sammanhanget är att en huvudmans agerande och beviljande av insatser starkt påverkar en annan huvudmans, dvs regionernas, förmåga att organisera vård och behandling. Det riskerar att verka kostnadsdrivande för regionerna då de inte gjorts delaktiga i processen och kan påverka inriktningen. Denna problematik behöver belysas och utredas tillräckligt för att skapa bästa möjliga förutsättningar att leverera god vård och behandling i HVB utan att kostnaderna skjuter i höjden.

Att ett betalningsansvar utifrån en rimlig schablon ska inträda om regionerna inte planerar och tar ansvar för hälso- och sjukvårdsinsatserna stödjer Region Norrbotten. Regionen ifrågasätter dock beräkningsgrunden för hälso- och sjukvårdsinsatser i det exempel som utredningen lyfter fram för HVB. Den skattade tiden för hälso- och sjukvårdsinsatserna bedöms vara orimligt hög. Inom detta område behövs mer nyanserade beräkningar.

Ett starkare hälsofrämjande och skadereducerande perspektiv

Region Norrbotten ställer sig positiv till intentionerna att erbjuda somatisk vård och behandling samtidigt som psykiatrisk behandling av skadligt bruk och beroende. Ambitionen att personer i behov av samordning ska få en individuell plan och en fast vårdkontakt i primärvård är god. Utredningen lyfter fram vikten av stegvis och nära vård. Att säkerställa att medarbetare har tillräcklig kompetens för att fullgöra uppdragen är en utmaning som inte får underskattas. Förutsättningarna för att primärvården ska kunna leva upp till ett utökat åtagande är begränsat utifrån nuvarande bemanningssituation.

Region Norrbotten ställer sig positiv till att regionerna får en skyldighet att bedriva lågröskelverksamheter för sprututbyte över hela landet och att tillståndskravet och bostadskravet tas bort. Det kommer att minska byråkratin och förbättra förutsättningarna att bedriva ett hälsofrämjande smittskyddsarbete som bland annat kan bidra till att minska spridningen av hepatit C och B samt HIV. Det är viktigt att anpassa arbetssätt som bidrar till att skapa likvärdig vård i hela Sverige.

En samordnad verksamhet för dem med störst behov

Region Norrbotten välkomnar utredningens förslag som innebär en skyldighet för regioner och kommuner att bedriva en samordnad vård- och stödverksamhet. En brist i utredningens förslag är att målgruppen inte definieras tillräckligt tydligt och att det är oklart vilka som berörs. Det riskerar att leda till att vård och behandling för de mest utsatta målgrupperna inte utvecklas likvärdigt över landet.

Regionen ställer sig positiv till möjligheten att en kommun eller region får träffa avtal om att en uppgift, som omfattas av den samordnade vård- och stödverksamhetens uppdrag, helt eller delvis ska utföras av en annan kommun eller region. Detsamma gäller uppdrag att besluta på en annan huvudmans vägnar i ett visst ärende eller en viss grupp (extern delegering). Det är viktiga faktorer som bör underlätta samverkan, klara bemanningen och minska kostnaderna i glest befolkade områden med begränsade skatteintäkter.

Styrning och organisering av gemensamma vård- och stödverksamheter behöver tydligt ta sin utgångspunkt i målgruppens behov och det är centralt att målgruppen involveras i processen och organiseringen av verksamheten. Regionen bedömer att staten inte ska detaljreglera verksamheten utan ge utrymme för anpassningar efter lokala förutsättningar.

Regionen ställer sig positiv till att patientavgiften för personer som omfattas av samordningen tas bort.

Bättre uppföljning, kunskapsutveckling och kompetensförsörjning

Region Norrbotten ställer sig överlag positiv till inriktningen i utredningen. Uppföljning utifrån framtagna målbilder ligger i linje med nära vård vilket är tilltalande. Önskvärt att indikatorer utvecklas på nationell nivå för att regioner och kommuner ska kunna utveckla verksamheterna och jämföra resultat mellan varandra.

Utveckling för att stärka inflytande och minska stigmatisering

Region Norrbotten instämmer i utredningens intentioner beträffande vikten att stärka patienter och medborgares inflytande i vård och behandling samt att insatser behöver vidtas för att successivt minska stigmatiseringen av en utsatt målgrupp.

En gemensam tvångslagstiftning

Det är rimligt och önskvärt att framtidens tvångsvårdslagstiftning anpassas till övriga förslag i delbetänkandet. Utredningen lämnar inga lagförslag inom området. I ett tilläggsdirektiv får utredaren i uppdrag att återkomma med lagförslag för reglering av tvångsvården.

Ekonomiska beräkningar och konsekvenser

Region Norrbotten välkomnar i stort utredningens förslag som förväntas öka förutsättningarna för en mer samordnad, behovsanpassad och personcentrerad vård och behandling för målgruppen. Utredningens ambitioner och förslag innebär en tydlig ambitionshöjning och ett utökat ansvar för huvudmännen. Ambitionshöjningen, lagförslagen, stegvis vård, slopade patientavgifter för gruppen som föreslås omfattas av samordnad stödverksamhet, utökad verksamhet och förmågan att klara kompetensförsörjningen kommer att innebära utmaningar för regionerna.

Region Norrbotten vill poängtera att det är viktigt att säkerställa att ambitionshöjningen och utökad verksamhet kompenseras av staten. Det är även angeläget att staten tar hänsyn till de särskilda utmaningar som glest befolkade län med långa avstånd, en åldrande befolkning och låga skatteintäkter står inför. Det gäller inte bara ekonomiska utmaningar utan även möjligheten att klara kompetensförsörjningen och säkerställa arbetssätt som fungerar trots långa avstånd.

Region Norrbotten ställer sig negativ till den schablonberäkning som tagits fram för att beräkna kostnader för hälso- och sjukvårdsinsatser på HVB. Den skattade tiden för hälso- och sjukvårdsinsatserna bedöms vara orimligt hög. Inom detta område behövs mer nyanserade beräkningar.

De ekonomiska konsekvenserna är svåra att överblicka och finns inte tillräckligt beskrivna i delbetänkandet. Huruvida ändrat huvudmannaskap från kommunen till regionernas hälso- och sjukvård ska ske i form av skatteväxling på lokal nivå eller genom statsbidrag framgår inte av utredningen utan behöver utredas vidare.